

Naujienu Antroji Dalis

NR. 711

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

JONAS VAIČIŪNAS

JIS TAUTAI NEMIRS NIEKAD

(Iš muz. Stepo Sodeikos palikto kraičio)

Užgeso dar viena geltono vaško žvakė, ir karšti lašai nutiško ant stingstančių rankų...

Juodame marmure pasilikis iškalti šalti ir sausi žodžiai: muzikas ar dirigentas toks ir toks... Gimęs ir miręs. Ką jie reikš praiviu? Gal tik tiek: šešiasdešimt metų. Galėjo dar pagyventi.

Ar bus marmure įrašyta, kaip jis mylėjo savo žmones, savo tautą ir savo dainą? Ir kad jis nepadėjo savo dirigento lazdelės iki paskutinio savo gyvenimo žingsnio? Kad svetimuosius privertė džiaugtis ir stebėtis lietuviškos dainos skambesiu ir grožiu?

Akmuo šaltas, ir jis nekalba. Tačiau lietuviškos širdys pulsuoja gyvybe ir krauju. Jose ir liks įsprausta visa, ko neįdiegs nei marmurui nei granito gabalui.

Ir jo vaikų širdyse... Didžiulė jo šeima. Dainos mylėtojų šeima.

Rodos, taip neseniai septynios dešimtys porų akių gaudė kiekvieną savo tėvo, savo maestro, savo mokytojo rankos pajudėjimą ar pirštų krustelėjimą.

— Paliko mus našlaičius, — su ašaromis akyse tarė vienas iš vyresniųjų jo vaikų, "Dainavos" ansamblio giedotojų.

Muzikinio kelio pradžia

Trumpame aprašyme neįmanoma būtų apibūdinti Stepo Sodeikos veiklos. Pagaliau, tikslus ir platesnis jo darbų vertinimas priklausytų jo kolegoms muzikams. Jų pareiga vertinti velionies šakotą muzikinę veiklą: juk jis ir solistas, ir dainavimo mokytojas ir chorų dirigentas ir kompozitorius.

Į Klaipėdos Muzikos mokyklą 1924-ais metais ateina dvidešimtmetis Stepas Sodeika. Dar būdamas studentu, 1928 m. vasario 18 dieną kviečiamas Klaipėdos Lietuvių Moterų Draugijos, atlikti dalį programos koncerte. Kartu dainavo ir A. Dambrauskaitė, o akomponavo V. Marijošius. (Ar ne pirmas viešas pasirodymas? J. V.).

Klaipėdos konservatorijos orkestras kasmet važiuodavo Kaunan susipažinti su nuveiktais darbais ir padaryta pažanga. Tokiuose koncertuose pasirodavo ir, dar konservatorijos studentas, Stepas Sodeika. J. Bendorius "Lietuvos Aids" rašo: "p. St. Sodeika padainavo Pajacų prologą ir tris liaudies dainas. Jis turi gražų, sultingą, gana gerai aptvarkytą balsą. Jo dainavimas žadina daug vilčių...".

Stepas Sodeika

Trečiaisiais savo buvimo Muzikos mokykloje metais, S. Sodeika jau organizavo bažnytinį chorą. Vėliau jis ilgesnį laiką vadovavo religiniam ir bažnytiniam chorams, kurie koncertuose atlikdavo pasaulietiškus kūrinius. Lietuvių katalikų draugijos choras "Betanija" daug kartų pasirodė koncertuose. "... Sodeikos vedamas "Betanijos" choras gražiai sudainavo keletą dainų, kai kurios iš jų dar negirdėtos ir padarė nemažą įspūdį, todėl svečiams prašant buvo pakartotos"... sako pageltę puslapiai.

Baigus Muzikos Mokyklą

Dar neatšalo jauno Sodeikos pėdos Klaipėdoje, štai, jį matome debutuojant Kaune Valstybiniame Teatre, "Fausto" operoje, Valentino vaidmenyje. 1930-ųjų metų spalio penktą dieną — jauno solisto laimėjimo ir pripažinimo diena. "St. Sodis (Sodeikai buvo prisegtas sutrumpintas vardas, kad jis nebūtų maišomas su kitais savo broliais, Kauno operos solistais. J. V.) pasižymi puikia balso medžiaga. Tai ypatingai brangintinas teatro vadovybės radinys. Tik St. Sodžiui teks dar sunkaus ir sistematingo darbo. Ypač — vaidybos stichijoje."

Trumpai prieš debiutą, rugsėjo 21 dieną, Marijampolėje leidžiamas "Suvalkietis" Sodeiką apibūdina: "... Trečiasis brolis, kuris 1929 metais baigė Klaipėdos konservatoriją ir šiemet pastojė į Valst. operą solistu — tai Steponas Sodeika — turi labai stiprų tikrai vyrišką gražų baritono balsą. Nors dar jaunas, vos 25 metų kavalierius, tačiau dainavimo srityje galės pasiekti pačios aukštumos. Jo žavėtinas balsas, graži, elegantiška aukšta ir laiba figūra pada-

(Nukelta į 3 psl.)

Dienų Skeveldros

1.

Prašau į draugę, ir pakeliaukime "Vilniaus apylinkėmis" (Vilnius, 1962 m.). Mus veda Eug. Danilevičius ir Vyt. Karvelis. Kelioilika turistinių maršrutų (dviračiais ar pėsčiomis). Kelionė suplanuota gana įvairiai. Viskas su meile gimtajai žemei. Žinoma, be "partinių įtarpų neapsieinama. Bet apie tatai vėliau. Taigi, — į kojas!

Man, kaip ilgamečiam Vilniaus piliečiui, daug kas matyta, todėl teneatrodo įkyru, jei ieškosiu kas "sena" ir kas "nauja".

2.

"Viešnagė sostinės vasarvietėse" (Valakampiai, Turniškės, Ežerėliai, Kairėnai, Dvarčionys, Sapieginė; vienos dienos maršruto ilgis — apie 20 km.). Nuo 1956 m. Valakampiuose nutiesta troleibusų linija. Bet... Nerimi teplaukioja viso labo... 3 motorlaiviai ("S. Neris", "P. Cvirka" ir... "Kijevas").

Kas nauja pakeliui?

Antakalnio šlaituose svetimoj gatvėj (Suvorovo) ir svetimos kapinės ("tarybinių karių"). Kinas "Neris". Pušyne statoma (ko taip ilgai?) kino studijos miestelis. Turniškės? Taip. Bet nei žodžio apie ("buržuazinės") Lietuvos statytą hidroelektros stotį. Kairėnuose, kur "lėbavdavo Tiškevičiai", psichoneurologinė ligoninė.

Dvarčionyse naujų statybinių medžiagų instituto eksperimentinė gamykla.

3.

Įdomesnė kelionė Trinapolis — Verkiai — N. Verkiai — Žalieji ežerai — Jeruzalė ("maršruto ilgis — apie 25 km., skiriamas šeštadienio popietės ir sekmadienio pėsčiųjų išvykai").

Pro "Tėvynės" kinoteatrą (kur buv. Kalvarijų — dabar Dzieržinskio gt., skirstosi), pro auto remonto gamyklą, pro skaičiavimo mašinų gamyklą į Trinapolį. Varpai jau nebeskamba. Trinapolyje — Vilniaus vyskupo vasarvietė — turistinė bazė.

Kas Verkiuos? Mokslų akademijos zoologijos ir parazitologijos institutas.

Žalieji ežerai... Ir Kryžiuočių, ir Akelės, ir Gulbinų. Bendras jų plotas — apie 97 ha (giliausia vieta — 38,8 metrų). 6000 ha plote įsteigta medžioklės bei žvejybos draustinis.

Prie Baltupio kaimo, kur seniau prasidėdavo Kalvarijų — Kryžiaus Kelių — lankymas, universiteto sodas.

4.

"Vilniaus ateities keliu", t. y. Basanavičiaus gt., pro TEC (termo-elektro centrinę) nauju tiltu ("Tik pėstiesiems") per

Nerį, einame jau dešiniąją upės pusę. "Panerio" tarybinio (skaityk: baudžiavinio!) ūkio šiltadaržių kombinatas (daržovių ir gėlių fabrikas). 400 ha. Toliau! Pro Vilkiškių kaimą, pro Gilųjį ir Baltysio ežerus, pro Dvarkaimį (seniau vad. Salatą), ežero (8 ha) krantų į Pilaitę (buv. Zameczek). Tada į Buivydiškių agrozootechnikumą (ruošiami gyvulininkystės, žuvininkystės specialistai). Pro Viršuliškius atgal į Vilnių (maršruto ilgis — 16 km).

Kodėl "ateities keliu"? Ogi šioje erdvėje (šiuo metu išsimėtę apie 20 kaimelių) okupuotos Lietuvos architektai veda kovą su Kremliumi: ruošia planą po plano moderniškam miestui, iš Kremliaus įprastinis "niet!".

5.

"Vilnelės žemupiu" (Markučiai, Pavilnys, N. Vilnia, Vilnius, 12 km). Beje, 1961 m. žvirgždo karjere prie pat N. Vilnios išrausta... mamuto kaulai (jie gyveno Lietuvoje 15—12,000 metų prieš mūsų erą, t. y. prieš Kr. gimimą). Tai gal norite pasukti "Kur skuba naujoji Vilnelė? Maršruto ilgis — 80 km, trukmė — 4 dienos. Tai pro Aušros Vartus, Nemėžį, Rūkainius, Medininkus, Šumską, Margių durpyną, Keną, Lavariškes, N. Vilnią, Belmantą.

Gal Vilnius — Nemenčinė — Pabradė — Asnionys — Dubingiai — Giedraičiai — Paberžė — Riešė — Vilnius? Viso apie 140 km, pėsčiomis 6—7 dienos, dviračiais — 2—3 dienos.

Praeinant pro Giedraičius vadovo autoriai prasitaria, kad "1920 m. apylinkės laukuose įvyko kautynės su baltalenkiais, besiveržusiais į Lietuvos gilumą ir siekusiais okupuoti visą Lietuvos teritoriją".

Ties Paberže: "vienintelė Lietuvoje vieta, kur prieš 50 metų buvo rengiamos... tradicinės bulių kovos".

Ties Riešė: "čia įsikūręs Vilniaus respublikinis žirgynas". "Žirgyno darbuotojai mielai parodys bėgūnus, ne kartą laimėjusius pirmąsias premijas, taip pat žirgus — "artistus", "dalyvavusius" kino filmuose".

6.

"Merkio vingiais" (Vilnius — Jašiūnai — Rūdninkai — Baltoji Vokė (Žagarinė) — Pirčiupys) jau... patenkame į "partines akivaras". Visų pirma "prasilenkiama" su Merkinės (Pavlovo) dvaru. Gal todėl, kad čia, žymiai anksčiau už rusų carus, bandyta panaikinti baudžiava. Dingos, kolchozų eroj nepatogu kalbėti apie bandymus panaikinti baudžiavą...

(Nukelta į 2 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-jo puslapio)

Beje, prisipažįstama, kad Piričupio tragedijos tikraisiais kaltininkais yra patys bolševikai. Ir taip, 56 psl. skaitome:

"1944 m. birželio 3 d. narsieji Rūdinkų girios (komunistiniai! J. C.) partizanai automatų švinu pasitiko ties Piričupiais pasirodžiusius sunkvežimius su fašistais. 10 svastikuotų hitlerininkų buvo užmušta, 5 pakliuvo į nelaisvę, o likusieji spruko atgal Eišiškių link".

"Po kelių valandų 17 sunkvežimių su ginkluotais iki dantų baudžiamųjų dalinių fašistais, lydimi trijų tankų ir didelio šarvuotuoju, vėl atsibrovė iš Eišiškių į Piričupį". Ir t. t.

"Vilniaus apylinkėmis" net keletą kartų "išduodama" komunistų talka naciams Vilniaus kraštą benaikinant. Ir taip, 53 psl. skaitome:

"Rūdinkų girioje", apie 4 km nuo Vilniaus — Lydos geležinkelio, buvo nedideli Gumbo ir Gaidžių kaimeliai. Fašistai susekė, kad jų gyventojai bendrauja (! J. C.) su tarybiniais partizanais. Anksty 1944 m. balandžio 9 d. rytą staiga sugriaudėjo okupantų traukinio pabūklai ir sviediniai užklupo tik ką pakirusius iš miego gyventojus. Kaimą apsupo 300 fašistų su šarvuotais automobiliais. Zuvo taikūs gyventojai, pelenais virto trobos..."

72 psl. skaitome:

"Arti Lazdėnų (į Vievi traukiniu bevažiuojant! J. C.) ir to paties pavadinimo geležinkelio stotelės... Trakų brigados (komunistiniai! J. C.) partizanai susprogdino geležinkelio bėgius. Hitlerininkai 1943 m. rugsėjo 11 d. sudegino Lazdėnų kaimą 23 gyvenamuosius namus su visais ūkiniais pastatais, o jų gyventojus — vyrus, moteris ir vaikus — ištrėmė į fašistinę katorgą".

7.

Vaikstant "Vilniaus apylinkėmis", be kita ko, mąstyti, kaip okupantas apvagia Lietuvą.

Štai 63 psl. skaitome:

"Aksomas, zomsas, veliūras — ko nežavi šios švelnios, gražios medžiagos! Grigiškių popieriaus kombinato inžinieriai 1958 m. pirmieji šalyje sukūrė mašiną šioms medžiagoms gaminti".

"... turi didelę paklausą... Maskvos, Leningrado, Sverdlovsko bei kt. ekonominiuose rajonuose".

Filtruojančią medžiagą cigaretimis "siunčia" Maskvos "Dukato" tabako fabrikui.

Vien maršrutu — Paneriai — Trakų Vokė — Grigiškės — Lentvaris — sutinkame dar šiuos Lietuvos ūkio išnaudojimo punktus: Lentvaryje Tiškevičiaus rūmuose (kadaisė stengėsi ten įsikurti Lietuvos rašytojų draugija! J. C.) veikia kilimų fabrikas. "Gaminiai turi didžiausią paklausą tarybinių vartotojų tarpe; kilimai buvo eksponuojami Leipcigo mugėje" ir t. t.

O štai santechninių įrengimų gamykla "Kaitra": "Daugelyje Tarybų šalies vietų naujuose namuose įrengtos "Kaitros" pagamintos vonios, dušai... Įmonės produkcija keliauja į Egiptą, Turkiją, Islandiją..." ir t. t. Be komentarų...

8.

Pasukus į Trakus, melas pasitinka jau traukinį: "Prieš keletą metų Trakai buvo sujungti geležinkelio šaka su Vilniumi". Šių eilučių autoriai, manding, Trakus galėjo pasiekti traukiniu jau nepriklausomos Lietuvos metais.

"Trakai darosi gerai sutvarkytu turistiniu miestu". Gal ir patiktum, jei ne naujausias "Literatūros ir Meno" nr. 12, kur įdėta str. "Ar Trakai tik rajono centras?" Str. pasirašė šie žmonės:

"Inž.-arch. R. Jurgilas, Trakų rajono architektas; inž. K. Rudzys, statybos inspektorius; inž. J. Deksnys, Vyk. k-to plano komisijos inžinierius; inž. B. Staniulis, Vietinio ūkio valdybos viršininkas; inž. J. Lileikis, kelių inspektorius; inž.-arch. J. Pauliukas, "Žemprojekto" Trakų grupės vadovas; inž. S. Šulaitis, "Žemprojekto" Trakų grupės vyr. inžinierius; inž. J. Vilimas, Lentvario Statybos valdybos vyr. darbų vykdytojas; inž.-arch. S. Mikulionis, Trakų miesto DŽDT Vyk. k-to pirmininkas".

Ir kas juos verčia "keliauti į spaudą"? Trumpai.

Bet čia trumpai sunku, tenka daugiau pastraipą pacituoti. Ir taip,

"... tenka stebėtis, jog Trakai kaip rajono centras beveik neauga, tvarkosi labai iš lėto, sunkokai? Pastatų amortizacijos procentas čia labai didelis, todėl, kiek pastatoma, tiek beveik reikia nugriauti: tas pats amortizacijos procentas neleidžia tam tikros kapitaliniam remontui skirtų lėšų dalies panaudoti remonduojamų pastatų aplinkai sutvarkyti.

Pagaliau Trakams kaip rajono centrui augti nėra ir impulso. Pramonė čia nevystoma (tai labai teisinga!). Tačiau Trakai nevystomi ir kaip turistinis - sportinis miestas, nes tai — tik eilinis respublikos rajono centras. Ir pasidaro užburta ratas...

O turizmo-sporto, poilsio klausimai Trakams turėtų būti kasdieninė duona!

Jei jau prieš karą Trakai ir jo apylinkės garsėjo kaip turizmo ir poilsio vieta, tai dabar čia galima sutikti viso pasaulio atstovų (pilna to žodžio prasme). Vien tik 1963 metais Trakuose pabuvojo 200,000 žmonių (į šį skaičių neįeina turistai iš Tarybų Sąjungos bei užsienio, poilsiaus Trakų turistinėje bazėje, ir visi tarptautinių, visos Sąjunginių bei respublikinių sportinių varžybų dalyviai).

O ką pagaliau gali Trakai pasisūlyti čia atvykstantiems žmonėms (iki 10,000 su 200 transporto priemonių)? Būki-me atviri: jiems galime pasiūlyti saulę, gryną orą, auto stovėjimo aikštelę 18 mašinų, 50 valčių... Bet ar viso to pakanka? Niekaip neišsprendžiama net padoresnio pliažo su paprasčiausiais įrengimais statyba, jau nekalbant apie kitokias aptarnavimo ir poilsio priemones.

Kadangi Trakai negali priimti ir aptarnauti visų lankytojų, — jie nebėtelpa mieste ir pasiskirsto po artimiausias apylinkes. Bet ir čia vargiai ar nuteikia juos kultūringam poilsiui esančios sąlygos. Jau eilę metų kalbama apie niokojamą Užtrakės parką, kur įsikūręs Lentvario tarybinio ūkio Užtrakės skyrius, seniai sprendžiamas klausimas, kaip iškelti iš Senųjų Trakų gynybinių liekanų "Spalio" kolūkių kiaulides, aplinkinių kolūkių žemdirbiai išarė turistų lankomą Rakalnės pušyno dalį, neišspręstas buvusių Tiškevičiaus rūmų panaudojimo klausimas.

"... pračina vasara, ateina ruduo, žiema, miestelis ištuštėja, nepilnu apkrovimu veikia valgykla-restoranas. "Žalgirio" ir turistinė bazė, kaip veidrodis blizga ežero ledas, sniegas apdengia vaizdingas Trakų apylinkes, kamelius. Ir... visur tuščia, nes Trakuose nėra žiemos sporto bazės su nuomojamu inventoriumi. O vežti visas sportines priemones iš Vilniaus retai kursuojančiu, perpildytu, prie kiekvieno pakelės stulpo stabčiojančiu autobusu beveik niekas nesiryžta. Traukiniai gi vaikšto labai nepatogiu grafiku, kurio mieste niekas nežino, nes Geležinkelio valdybai neateina į galvą jo iškabinti didesnėse žmonių susibūrimo vietose.

O juk Trakuose poilsiui ir sportui žiemą didžiulės galimybės!

Bet baigiasi žiema. Trakus vėl užplūs gausūs lankytojai, vėl mums teks juos priimti, sprendžiant "gigantišką" klausimą, kiek ir kur pastatyti šukšlių dėžių, nes trys mies-

to valytojos niekaip nepajėgia išvalyti net centro..."

"Labai blogą įspūdį paliko 1963 m. vasarą čia suorganizuotos visosąjunginės povandeninio plaukiojimo varžybos; iš visur suvažiavę sportininkai kūrėsi palapinėse parke, draugijų vėliavos buvo iškabintos ant elektros stulpų, o centrinė varžybų bazė įrengta vandens gelbėjimo stolyje — buvusioje pirtyje, teisėjų "kambario" paskirtį atliko "brezentas, pakeltas ant keturių karčių... Viso viršūnė buvo varžybų uždarymas: paradas, vykęs centrinėje gatvės dalyje ir dėl dalyvių bei žiūrovų gausumo palaipsniui persikėlęs į skverą ir į artimiausias daržus..."

"Visi, kas atvyksta Vilnium, pabuvoja ir Trakuose. O ką mes galime svečiams parodyti? Pilis, pavežioti po ežerus, nesiartinant prie krantų, ypač prie Užtrakės parko. Negi parodysi kazarminės "architektūros" mokyklą-internatą, ne pirmo šviežumo universalinę parduotuvę ar kelių gyvenamųjų namų pastatus; negi vedžiosi kad ir centrinė miesto gatvė, į kurią, nugriovus medines tvorą, kartkartėmis pasivaikščioti išcina vištos ir žasys. Trakuose, kaip kaimiškojo rajono centre, paukščių ir gyvulių (tame tarpe karvių ir kiaulių) laikyti nedraudžiama."

Ir t. t. ir t. t.

9.

Kai paskaitai inžinierių ir architektų nuomonę apie Trakus ir — E. Danilevičiaus ir V. Karvelio "Vilniaus apylinkėmis", be jokio abejojimo, teisybė specialistų pusėje. Bet... jei "pergraziño" Trakus (ant kalno baltuoja neseniai pastatyti naujosios mokyklos — internato rūmai" ir t. t. ir t. t.), tai gal jie iš viso "graziñojai pagal partijos liniją". Juoba "Vilniaus apylinkėmis", kaip ir visi kiti vadovai, išleista... Politinės literatūros leidykla. Ir tada jau viskas su... klausukiu!

J. Cicėnas

SKAITYK PATS IR PARAGINK

KITUS SKAITYTI

NAUJIENAS

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOwnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiom koplyčiom, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS

MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTE

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Sambi Sviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiagą siųsti: 622 Nicholas St., Defiance, Ohio

7 METAI

NR. 8 (201)

POKALBIS SU DAIL. J. K. RAČKUM

Dail. Jurgis Kęstutis Račkus yra gimęs Lietuvoje, bet jau nuo 1934 metų gyvena Kanadoje. Dailė yra studijavęs Detroito Universitete, Ontario College of Art (Toronto), Ecole des Beaux Arts ir Academie d'Andre L'Hote Paryžiuje. Jo parodos buvo surengtos Paryžiuje, Barcelonoje, Londone, Toronte, Montrealyje, o neseniai turėjo idomią parodą Chicagoje, Čiurlionio Galerijoje. Artimu laiku planuoja išvykti vėl į Paryžių ir sukurti specialių litografijų ciklą, pavadintą "Zemė ir Dangus".
RVM

1. Esate gyvenęs ir parodų turėjęs Prancūzijoje, Ispanijoje, Anglijoje ir Kanadoje. Kaip vertinate ir lyginate tų kraštų meninį gyvenimą?

Tradicijos įtaka turi didesnę reikšmę Europoje, kur modernumas ieško logiško estetinio išsireiškimo (Tas drastiškas skirtumas tarp modernių abstraktinių darbų ir figuratyviųjų tradicijų dar nesako, kad tradiciniai pagrindai yra visai atmesti modernistų darbuose). Europos meninis tarptautinis bendravimas suteikia labai didelį akstiną kūrybai ir savo aktyvumu paveikia kitas sritis (Tik pagyvokite, kad Paryžiuje yra pats didžiausias tarptautinių menininkų susikoncentravimas. Virš 10,000 dailininkų gyvena tenai, ir galime tikrai prileisti, kad dar 10,000 pravažiuoja per metus ar bent laikinai apstoja).

2. Kokia yra Jūsų nuomonė apie Amerikos dailės gyvenimą?

Dabartinis Amerikos menas turi didelį šviežumą ir išradinumą. Čia mažiau rūpi tradicija; dažnai ji yra padėta į šalį, kaip senas nereikalingas dalykas. Randame įspūdingo modernaus meno, bet jo pamatas yra gan silpnas. Nežiūrint to pas įvairius Amerikos menininkus jaučiasi gilus meninio tikrumo ieškojimas.

3. Kas iš šių dienų dailininkų yra Jums įdomiausias ir ką daugiausia vertinate?

Kas liečia kitų darbus: man yra įdomūs tie darbai, kuriuose pajaučiu išsireiškimą ir stiprumą, nežiūrint kokio bebūtų jų kryptis ar į kokią kategoriją tie darbai įeina. Man būtų labai sunku išrinkti tik vieną ar kitą dailininką, kuris būtų man pats vertingiausias tarp gausaus kitų skaičiaus.

4. Kaip apibūdintumėte savo kūrybą?

Atvažiavus į Paryžių 1953 m. studijos pas Andre L'Hote pavidė prie didesnio analitiško žiūrėjimo ir prie tendencijos į kubistišką, geometrišką išsireiškimą. Po to įvyko drastiškas pasikeitimas, ribojimas spalvų, sprendimas su laisvomis, organiškėmis formomis. Taip

dirbu maždaug ir dabar, įvesdamas įvairių skirtingų elementų. Pati gamta, apylinkė kurioje aš dirbu, duoda man tą impulsą — inspiraciją, nuo kurios mano darbai prasideda.

5. Dirbate keliuose medijuose: tapyboje, grafikoje. Ar visi jie Jums vienodai įdomūs ar kuris iš jų leidžia daugiau išsakyti?

Esu pagrindinai tapytojas, bet randu įdomumą ir naudingumą atnaujinti savo nuotaką kitoje technikoje.

6. Moderniajam menui dažnai metamas priekaištas, kad žmogus jo "nesupranta", t. y. nesupranta, kas yra vaizduojama paveiksluose, ką dailininkas nori jais pasakyti. Kaip Jūs atsakytumėte į tokius priekaištus?

Meno supratimas yra nemažas uždavinys. Rimtas meno mėgėjas yra gerai informuotas žmogus, kur netik žino, kad egzistavo skirtingi meno periodai, bet ir ką jie bandė atsiekti ar įrodyti. Toks žmogus žino pakankamai meno istorijos, kuri jį priveda prie dabartinių laikų. Tada yra galimybių, kad toks žmogus ras įdomumo ir moderniam mene.

7. Kaip vertinate kai kur skelbiamą nuomonę, kad dailininkai turėtų kurti "tautišką" meną?

Tautiškumas mene jei bus, tai tik per subtilų įsikvėpimą įpročių, tradicijų to krašto, kuriame dailininkas gyvena ir driba. Fabrikotas tautiškumas priklauso plakatams, o ne meno darbuose.

8. Kaip įsivaizduojate dailės ateitį?

Meno ateities kryptį būtų sunku spėti: galime tikėtis, kad menas vis eis pirmyn, o ne atgal. Lauktinas naujas išsireiškimo būdas, naujas abstraktas, naujas realizmas. Menas turi rasti naujus kelius ir eiti kartu su savo laikais.

9. Pabaigai pora asmeniškųjų klausimų: gyvenate Kanadoje nedideliame miestelyje. Ar yra ten užtekta aplinka meninei kūrybai? Kiek žinome, esate įsikūręs ir vadovaujate Clarkson Artists Centre Workshop. Kaip vyksta joje darbas ir koks to Centro tikslas?

Asmeniškai esu linkęs prie kaimo ar mažesnio miestelio.

GIACOMO PUCCINI

Kaip pikčiurna Elvyra įvarė pavydo pleišta
į kompozitoriaus kūrybą . . .

Čikagos Lietuvių opera stato Puccini "Tosca"

Tragiškas meilės romansas tarp garsios japonų geišos Okichi ir pirmojo amerikiečių diplomato Japonijoje Townsend Harris įkvėpė italų kompozitorių Giacomo Puccini sukurti nemirtingą operą "Madame Butterfly".

Kai 1904 m. vasario mėn. 14 d., Milano Scaloje buvo pastatyta "Madame Butterfly" premjera, ji susilaukė vispusiško fiasco, nežiūrint to, kad Puccini jau ankstyvesnėmis operomis, k. a.: romantiška "Manon Lescaut", žavinga "La Boheme" ir tragiška "Tosca" buvo užsi-

tarnavęs "Italijos dievaičio" titulu. Tačiau po trijų mėnesių "Madame Butterfly", pertvarkyta ir pastatyta Brescia teatre, susilaukė žiūrovų ir kritikų priešingų atgarsių: audringų aploдимentų, visuotino pripažinimo bei pasisekimo ir iki šiol skaitoma vienu iš populiariausių kūrinių tarptautiniuose operų repertuaruose.

Gal būt, tos operos kulminacinis pasisekimas bei patosas daugiausia glūdi tame, kad jos libretas yra nemeluotai gyvenimiškas, kompozitoriaus širdies drama, jo gyvenimo bei kūry-

Gamta, žmonės visur man turi įdomumo ir įvairumo.

Įkūrėme meno centrą mažame miestelyje, kad meno mėgėjai, studentai, jauni ir seni, galėtų susidurti su dabartiniais meno požiūriais sueidami su dirbančiais Kanados dailininkais. 1962 metais buvau užėmęs administratoriaus vietą "Clenhyrst Arts Council Brantford mieste, kur irgi turėjau progos įjungti meno klases, bet šiais metais tų pareigų atsiskau. Gal įdomu Jums būtų žinoti, kad taip pat dėstau meną Kanados indėnams, taip vadinamoje "Six Nation Indian" rezervacijoje.

Darbai ir žygiai

— Illinois Lietuvių Gydytojų Draugija paskyrė Juliaus Kaupo raštams leisti Komitetui 1000 dolerių įnašą. Tai stambi parama, įgalinanti tuojau pradėti raštų redagavimo darbą, tačiau pilnų raštų išleidimui dar reikės nemažos sumos. Dr. Juliaus Kaupo raštų išleidimas bus svarus įnašas į lietuvių literatūros kūrybinį kraitį išeivijoje. Lietuvių visuomenė savo įnašus prašoma siųsti komitetui adresu: Valdas Adamkavičius, Tabor Farm, Sodus, Mich.

— Lietuviškojo teatro stiprybė ir patrauklumas buvo vaizdžiai įrodytas pereinant savaitgalį Chicagoje įvykusiuose "Atžalyno" spektakliuose. Kosto Ostrausko dviejų vienaveiksmių dramų "Pypkė" ir "Žaliojoj Lankelėj" pastatymas buvo sūtiktas labai šiltai ir teigiamai, išryškindamas, jog lietuviškasis teatras neturi būti senų dalykų pakartojimas, o drąsiai gali siekti naujų dramų meno efektų ir modernaus, iššaukiančio repertuaro.

"Atžalyno" veiklon yra aktyviai įsijungę ir eilė Santaros Šviesos narių. Dalia Bylaitienė režisavo "Pypkė", Algirdas Kurauskas vaidino "Pypkėje", o pastatymams techniniai talkininkavo Algimantas Mackus, Raimundas Mieželis ir Vytautas Vepštas.

Įdomu prisiminti, kad pirmasis "Pypkės" spektaklis įvyko 1961 metais Tabor Farmoje Santaros suvažiavime, režisuojant ir vaidinant Antanui Škė-

mai. Tai buvo lyg ir generalinė repeticija, kurios premjera, de-ja, tik dabar įvyko . . .

Abi dramos "Pypkė" ir "Žaliojoj Lankelėj" yra Santaros Šviesos išleistos vienoje knygoje. Nedidelis dramų egzempliorių skaičius yra dar likęs ir jas galima įsigyti "Metmenų" administracijoje: Ramojus Vaitys, 615 Hinman Ave., Evanston, Illinois.

— Lietuvių Bendruomenės IV-sios Tarybos rinkimai įvyksta visoje Amerikoje gegužės mėn. 9—10 dienomis. Tomis dienomis bus išrinkti 31 Tarybos nariai, kurie nustato bendrąją Lietuvių Bendruomenės JAV veiklos linkmę. Rinkimai vykdomi penkių rinkiminių apygardų ribose. Antroje (Chicago) apygardoje į LB Tarybą kandidatuoja inž. Karolis Druga, Santaros Garbės Narys ir buvęs Chicago LB Apygardos pirmininkas, inž. Valdas Adamkavičius, dabartinės LB Tarybos ir JAV LB Centro Valdybos narys ir Raimundas Mieželis. Visi Federacijos nariai skatinami gausiai rinkimuose dalyvauti.

— Advokatai Algimantas Kėželis ir Gabrieliūs Gedvila nagrinėjo pajamų mokesčio įstatymo problemas Illinois Lietuvių Gydytojų Draugijos susirinkime. Abu jaunieji advokatai šalia profesinio darbo aktyviai veikia lietuviškoje veikloje, dirbdami Santaroje, Lietuvių Respublikonų Lygoje, Bendruomenėje ir kitur.

— Dr. Henrikas Nagys skaitė paskaitą apie K. Donelaičių Montrealyje suruoštame minėjime. Minėjimo metu dr. M. Anyšui buvo įteikta Dr. Vydūno Literatūrinė Premija. Minėjimą ruošė Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugija.

— Korp! Giedra gegužės 9 d. ruošia savo pavasario balių. Chicago Santaros skyrius yra gavęs kvietimą dalyvauti šiame baliuje ir suinteresuoti nariai prašomi vietą rezervuoti telef. PR 8-7957.

— Santaros Šviesos Chicago skyriaus sekantis susirinkimas įvyks balandžio 24 d. (penktadienį) 8 val. vak. Kėstučio Dirbio svetainėje, 4500 So. Talman Ave. Programoje numatomos diskusijos skyriaus veiklos klausimais.

nėje, visoje tautoje. Mes, susitelkę prie jo karsto tik galime tarti: ilsėkis ramybėje, brangus Kolega, ir tegul amžinoji šviesa tęlydi Tave Amžinybės keliais.

MARIUS KATILISKIS

Atsiskyrimas su vieta, su laiku, su žmogumi, su įmintais jaunystėje pėdsakais, visada sunkus. Jis nepalyginamai sunkesnis žinant, kad nebeteks susitikti. Štai žvilgsnį uždarė juodas, tolydžio vis mėlstantis kalnų ir miškų gubrys ir už jo užsivėrė laukai, ant jų parimusi dangaus skliauto gelmė ir breniantis lyguma žmogus.

Jie užsivėrė galūtinai ir nebeatšaukiamai.

Sauktumei iškėlęs rankas: — palaukite, nebėkite, nepalikite mūsų, neskubėkite išnykti mums iš akių, nes kaip mums begyventi, kaip mums besiversti palikus vieniems, atitvertiems nuo jūsų — nueinančių, užgyjuojančių nebegrižtamai.

Kaip mums nenusiminti ir nešaukti iškėlus lūžtamai rankas, kai vis išeinatė ir išeinatė ir paliekate mus vis menkėjantius ir sunykstančius, nebesulaukiant papildymo nė atvykimo iš šalies? Kaip mums nenusiminti kasdien ir kasdien jaučiant sausą ir ironiškai šaltą smėlio čėžėjimą, slenkančių iš po kojų? Nebėra vienos rankos išlaikančios grandinės vientisumą ir tvirtumą. Grandžiai lūžus, tučiuojau reikia kitos. Bet iš kur?

Praradimas ir nuostolis neskaičiuojamas vienaip. Kurio nebegalima atstatyti — jo kaina neturi mato. Taip mums bėlika mąstyti ir laukti naujo mostelėjimo juodu sparnu.

Ar ne todėl mums taip tamsu ir beviltiška šiandien? Ir vakarykštė diena atrodo buvusi tartum saulėje tvaskančias sodas? Ar ne pedidelis užmokėnis, Juliau, Tavo išėjimas, mūsų susimąstymui?

Pačioje darbymetėje ir darbo rankų stigliuje Tu kažkodėl turėjai pasitraukti. Numetęs darbo įnagi viduryje vagos ar išsuktoje pradalgėje. Kai Tavo aruodai tebuvo pradėti pildyti plačiai atvertom durim tėviskės svirne. Ir gausiai derliumi pakrauti vežimais girgždėdami slinko sėdybos keliute klojiman, kur tiek daug vietos sutilpti visiems, kur erdvė kaip besočiai ištroškusi dirva: — lašams ir srovėms, upokšniams ir sriautams. Tik plūškite, tik užpildykite visus kampus ir kampečius.

Sunku patikėti Juliau, kad mužu jau niekad nebeprisikimsime pypkių iš vienos tabakinės ir nebeprisidėgsime vienu degtuku, kaip tada, sustoję po aukšlais bukais prie akmeninio suolelio, pakeliui į Guenterstaj. Ir kodėl? Juk taip ramiai ir taikingai, tartum iš aukuro kilo mūsų pypkių dūmelis vinguriuodamas aukštyn ir aukštyn, pranokdamas bukų viršūnes ir ištirpdamas virš grėsmingų uolos bastijonų. Ir Tu pasakoji tokius smagius nutikimus, kuriais galima ir netikėti, bet kai Tu sakai, aš žinau šitaip buvus. Apie karvelių gūžtą, iš kurios

išsiritu keturi maži karveliukai, Kiekvienas kitokios spalvos ir kiekvienas kitaip žiobčiojo geltonais snapais, ir kiekvienas kitaip rinkosi lesalo ir kitokius skonio pajūčius turėjo. Kas mėgo žirnius, kas kviečius, o kas ragaišio trupinius. Ir išsi- auginę sparnus, jie kiekvienas kitaip kilo ir skrido ir kitaip vartėsi dangaus skliaute, išleisti iš karvelidės.

Gal tai buvo pasaka ir Jo prasimanymai? Bet pasaka reikia tikėti — Tu moki mus, Juliau, o gyvenimu — labai, labai atsargiai. Gyvenimas juk nuvilnia, o pasaka niekad. Tu mokėjai sekti pasaką ir sustoti kaip sykis ten, kur mes skubėdavome prabėgti. O pasaka juk neprabėgama, ją reikia įsuaoti visu savimi. Ji neprabėgama kaip gyvenimas, niekad nerandant poilsio. Ji smulkmenos ir nežymios detalės, bet kurias reikia pamatyti ir pajusti. Štai, ar nematote, kaip pietų kaštanai sprogdina savo vaisiaus kevalus, kad pažertų prinokusius, tamsiai rudus riešutus riešučiomis, kad mes juos surinktume ir keptume ant laužo ugnies. Nors laužo ugnis nevisai tikra, tiktai tam, kad susišildytume rankas, sugrūbusias lietuose ir vėjuose. Jeigu pakankamai ryžto sudegti, tai nebūtinai skautiškas lauželis, ir nebūtinai ugnis. Nusidėjinti galima daug kur, ir kaip sykis ten, kur nesitiki- ma kaitros. Ugnies visur perpilniui, sakydavai Tu, Juliau, tik mokėkite pasišildyti ir nesudegti, tik išsidžiovinti ir pasitraukti laiku.

Pasaka. Man regis būsime persukę laikrodžius ir užbėgę už akių. O gal sumaišėme sąvokas? Laiką, jo supratimą, ir bendrai, viską. Gal ne mes, gal kas nors kitas. Kas? Nežinome, nežinome...

Neatidaryk durelių, gegute, neiššok ir nekukuok. Dar toli iki dvyliktos! Nesukukuok gegute!..

DR. KĘSTUTIS KEBLYS

Das visai neseniai Tu stebėjaisi, kodėl mes netikime pasakom. Stebėjaisi ir įtikinėjaisi mus, kad pasaka reiškia tokią pat realybę kaip mūsų pažįstama tikrovė. Nenorėjome tikėti tuo — pasaka lieka pasaka, sakėme. Ir jei nenorėjome tada, tai tuo labiau nenorime tikėti dabar. Nes šis Tavo siaubingai staigus iškeliamas į Anapus yra tik pasaka, ar ne? Tik neįtikima pasaka, bandome sakyti sau. Bet Tu savo neatšaukiamu nebuvimu mūsų tarpe mus įtikini, kad ir ši pasaka, de- ja, yra tikrovė.

Mes atnešame savo liūdesį ir sakome, kad gailimės Tavęs. Bet iš tikro ne Tavęs, bet savęs gailimės. Nes mes esame netekę, nes mus slegia praradimo našta. Jaučiamės apiplėšti, jaučiamės neužsitarnautai nubausti staigiu atėmimu. Ir liūdesio migloj vis iškyla mums klausimas — kodėl? Kodėl Tu tapai atimtas iš mūsų tarpo, kodėl taip staiga ir kodėl taip anksti? Ir atsiskyrimas lyg ir klausiam Tavęs pačio — kodėl mus palikai?

Tu jau nebekalbi mums girdima kalba ir neatsakai. Tačiau ir savo išėjimu Tu seki mums pasaką — pasaką apie devynagalvį slibną, kuris nukirto dar jauną pasakų sekėją. Apie mirtį Tu mums seki, ir ši paskutinė Tavo pasaka verčia mus svarstyti gyvenimo ir mirties paslaptis.

Kokia Tavo atsiskyrimo prasmė? Liūdesio valandoj sunku mums įžiūrėti šio netekimo prasmę, nes Tavo gyvenimas buvo prasmingas.

Tu išėjai nebaigęs daugelio darbų, bet daug jų ir baigė. Tą ką Tu palikai mums — Tavo kūryba, Tavo draugystė, Tavo respektas žmogui — visa tai palieka mus turtingesniais viduje. Už tai, atsiskyrimu, mes Tau dėkojame.

KAZYS BRADŪNAS

Prisimenu Tave, Juliau, dar iš tų laikų, kai žygiuodavom kartu kariūnų - aspirantų gretose, nes išsiskirdavai savo ūgiu ir būdava kuopos priešakyje. Nors tuomet Tavo pasakų nei straipsnių dar niekur nespausdindavo, bet literatūrinėmis temomis labai mėgai kalbėti. Visada būdavai ramus, draugiškas, diskusijose niekada neišėdavai iš ribų. Tokį šiltai šaltą, lėtą, džentelmenišką Tave prisimenu ir vėlesnėse literatūrinėse polemikose spaudoje, Vokietijoje. Taip išėjo, kad kartu gavome literatūrinės premijas: Tu už pasakas, o aš už poeziją. Ir tuomet ne tiek Tu džiaugeisi savo premija, kiek kitų gautosiomis.

Kaip smagu buvo Tave sutikti, po pusės metų nesimatymo, paskutinę vasario dieną Čikagoje! Ir dabar turėjome daug kalbos literatūrinėmis temomis, aptardami literatūrinius planus. Tu buvai toks pat, kaip visada, ramus ir besišypsas, nors Tavo valanda jau artėjo... Sakei, kad žadėtą darbą mūsų kolektyvinei knygai jau esi pradėjęs, tai dar išsiaiškinome kaikurias smulkmenas. Kai užsipuoliau, kad neišleidi žadėto novelių rinkinio, Tu pasakei, kad netrukus tikrai išleisi, nes esi jį jau paruošęs.

Netrukus!... Nei Tu, nei aš nežinojome, kad Tau tik kelios valandos beliko gyventi. Kai sekančią vakarą telefonu pašaukė Algimantas Mackus ir pasakė, kad prieš valandą Julius mirė, nežinojau, ar girdžiu tikrą bičiulio balsą, ar sapnuoju baisų sapną.

Prieš Tavo karstą, Juliau, stokoju žodžių. Ir negaliu jų ištart. Nenoriu tikėti, kad Tavęs nebėra, kad Tu nebešypsosi daugiau, kad karštų literatūrinių diskusijų metu nebeversinsi įsiskarščiausių oponentų nuosakiai, flegmatišku žodžiu. Nenoriu tikėti, bet tikėti reikia, nes žinau, kur kalbu ir žinau, kad nespaučiuoju.

Ne tik savo šeimos ir savo vardu noriu su Tavim atsiskyrimo. Sakau Tau paskutinį "sudeiv" ir Literatūros Lanų redakcinio kolektyvo, ir visų buvusių bendradarbių vardu. Ir dėkoju Tau, į Literatūros Lanų įdėjusiam tiek širdies, ra-

sant straipsnius ir duodant gerus patarimus.

"Tegu Didžioji Išmintis Tave pasitinka, kai dabar ir Pats jau esi dalimi to, kas nemiršta". (Paskutinis sakiny — K. Bradūno autentiški žodžiai).

DR. HENRIKO NAGIO ŽODŽIAI KAPINĖSE

Neišmoko ir neįprato dar mano karta kalbėti prie atviros kapo duobės. Mes dar nenorime taip atsiveikinti su draugais ir broliais. Ne todėl, kad tartume — mūsų svetimoji viešnia niekad neaplinkys, bet todėl, kad manome pasiekę tik pusiaukelę ir daugelis svajonių dar likę neįvykdytų ir daug darbų nepadarytų. Bet visa tai dabar, šiandien, šią valandą tėra beprasmi, nereikalingi, sulaužyti ir sutrupinti žodžiai, nes mirtis atėjo vėl į mūsų tarpą, nes mirtis pasiėmė mūsų brolių ir mes stoviame visi prie jo kapo duobės ir tegalime melstis ir liūdeti. Dar vienas Didysis Molnas išėjo savo paskutinio didžiojo Nuotykio pasitikti. Dar vienas Gosta Berlingas, siaurės svajotojas, dar vienas Tomas Niper-nadis, saulę širdį nešiojęs mūsų brolis.

Ir aš galvoju dabar, ir mes visi dabar galvojame — mielas Juliau, mielas Kripstai, ar tai apie Tave aš čia kalbu? Ar tai Tu turėjai būti pirmasai mūsų, su kuriuo mes palaidojom savo jaunystės svajones, savo šviesias ir liūdnas valandas, savo ieškojimus ir ilgas valandas prie knygų, ilgas valandas kelionėse, ilgas valandas, svajodami apie tai, kas dar bus, kas mums skirta ir lemta? Kodėl? Tu?

Kas pasirinko Tave, šviesiaplauki mūsų broli, kad išeitum į Anapus, pasitikti savo ir mūsų Dievą? Mes nežinome ir nebemokame klausiti. Mums liko tuštuma ir skausmas, kurių Tu nebejauti. Mums liko Tavo atminimas, Tavo knygos, Tavo žodžiai ir žingsniai, kurie tebeskamba mumyse. Mūsų visų gyvenimas staiga pasikeitė. Kaip ir Dalia, kaip abu Algai ir Jūratė ir likę Lietuvoje tėvai ir giminės, mes taip pat netekome dalies savo gyvenimo. Mes visi esame medžiai su nuvytusia, nudžiūvusiu šaka. Ir toji žaizda mums liks visam gyvenimui. Tas randas liks, atminimai liks, Tu liksi.

Alfonsas Nakas

FACTORY PRICES TO YOU!

PLASTIC SLIPCOVERS

- Free Installation
- Cushions with Zippered Air Vents
- Same Week Service
- Budget Terms Available
- Cleaning at Tremendous Discounts

Written Service Policy on all Work
MILANO PLASTICS SUBURBS CALL COLLECT
 24 Hr. 2015 W. Chicago
 Phone Service We cover
 243-0868 50 miles radius

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
 — SATURDAY, APRIL 18, 1964

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Indėnų menas "modernus"

Balandžio 26 d. Chicagos Meno Institute pasibaigs Amerikos šiaurėj ir vakariniuose pakraščiuose gyvenusių indėnų meno paroda.

Parodos tikslas mokslinis. Norima daugiau pažinti šios primityviškos civilizacijos, dar mažai žinomos, faktus ir gyvenimo aplinkybes šiame kontinente. Parodai eksponatus paskolino Kanados Nacionalinis Muziejus ir kiti JAV muziejai. Išstatyta 226 įvairiausių meno rinkinių, tarp 18-to ir 19-to šimt. Britų Kolumbijos srityje gyvenusių indėnų genčių—kvakutlių, tlingių, haidų, činšų ir belakulų. Jų menas labai skirtingas nuo pietinių Amer. indėnų meno, juo labiau, kad sėslūs indėnai jau turėjo savo tradicijas ir ilgesnį laiką gyvenę pastoviai, sukūrė labai gražių daiktų. Jų raštų formos pilnos, proporcingai užpildyta erdvė, nėra naivių spragų ar didelio sunkumo. Bendrai, daro modernaus, abstrakcinio meno įspūdį. Sritis, nusitęsusi nuo Vancouver iki vidurio Aliaskos, Sitkos, Vrangelio ir karal. Šarlotos salų, liudija indėnų pėdsakus, ypač gausu medžio piaustymų, skulptūrinių daiktų. Belakulų ir jakutatų genčių palikta gausūs meno lobiai. Yra nedaug audeklinių daiktų, pvz. ceremonijų arnotų ir kaldrų, kurios nepasižymi spalvingumu. Šiaip jau skulptūrinis, negilių piaustymų medžio reljefinis menas. Yra gana didelių gabalų: durų stulpai, lentos išpiaustytos paukščių bei žvėrių arba sukombinuotomis žmonių figūromos ir ornamentais, kaukės bei geometriniai ornamentai. Jų spalvos — juoda, raudona, žalia, retai ruda. Neužtinkama čia pietiečių indėnų puikladančių, daugiausia kvadratiniai skaptavimai. Ant plačių medinių lentų išpiaustyta vad. "Jūros pabaissa" užima visą muziejaus sieną. Skidigato indėnų kaimelis pilnas "totenpolių". Aukšti jų stiebai atrodo, kaip modernaus miesto dangoraižiai (f.n.). Šitie stulpai ypatingai išgražinti paukščių, žvėrių, žuvų atvaizdais bei simboliais. Spalva—juoda, ruda, geltona ar žalia. Pietinės Aliaskos indėnų menas vėl šiek tiek skirtingas. Tolimesnės šiaurės mongoloidų (eskimų) menas labiau primityvus ir skurdus. Pietiečių "tautodailė" turi daugiau kultūringo elemento ir įvairumo. Namų apyvokos įraikių

— dekoruotų samčių, šaukštų, puotom didelių dubenių bei puodų, padarytų iš gero medžio, paprastai iš klevo ar kėdro. Yra ir dramblio kaulo labai rafinuotų figūraičių, inkrustuotų žaliais akmenimis. Indų ir šaukštų stilių kilmė nežinoma. Šaukštų kotai padaryti su žuvies atvaizdu arba visa žuvis natūraliai išskaptuota. Išorinėje šaukšto pusėje šypsantis indėno veidas ir pan. Barškalai padaryti apvali; jų vidus tuščias, kur įdėta akmenėlių, o išlaukinėje pusėje išpiaustyta žmogaus linksmas veidas. Yra graži dėžė daiktam susidėti. Čia išpiaustytos geometrinės formos, panašios į uolos luitus.

Tiktai vieni vieną moteriška skrybėlė nuo saulės, padrayta iš audeklo, bet spalvos išblukusios. Gerai padaryti plieniniai peiliai bei kinžalai.

Paroda įdomi tiems, kurie domisi šio krašto pirmųjų gyventojų — indėnų civilizacija bei jos istorija, o menininkams taip pat yra ko ir pastudijuoti. Charakteringa tai, kad primityvus menas aiškiau kalba apie savo laiko būitį, nes labai paprastas. O dėl savo paprastumo, mums atrodo net "moderniškas".

Šiaurės indėnai ir kiti Azijos kilmės žmonės (eskimai) pasklidę po šiaurės Kanadą, net iki Caribou ir Labradoro, gyvendami sunkiose gamtos sąlygose, negalėjo kurti, nes jie keldavosi iš vienos vietos į kitą.

Įėjimas 50c. Katalogas \$2.50.

VYKSTA PARODOS

Chicagos Meno Institute gegužės 1 d. Morton Wing atidaroma 67-toji kasmetinė Chicagos ir jos apylinkėse gyvenančių menininkų kūrybos paroda. Tikimasi, kad šioj parodoj dalyvaus ir mūsų dailininkai. Praėjusiais metais dail. Vytautas O. Virkau laimėjo premiją. Dalyvavo ir Janina Monkutė-Marks.

— Vytautų O. Virkau bal. 5 d. The Chicago Tribune meno skyriuje paminėjo, kad jo kūriniai buvo išstatyti didžioje miesto bibliotekoje prie Randolph ir Michigan Ave. Ten pasakyta, kad jis gimęs Lietuvoje. Gyvena ir mokytojauja Chicagoje. Taip pat, kad Gres galerija buvo surengusi jo kūrinių parodą.

— Dail. Alfonso Dargio paroda vyksta Rochesterio meno galerijoje. Dail. Dargis išvyksta į Vokietiją apsigyventi.

GIACOMO PUCCINI

(Atkelta iš 5-to psl.)

bei pakampių šnabzdėsiai apie intrigą tarp Giacomo ir Doria buvo pakankami įrodymai pavydžiai Elvirai. Ji tvirtai tikėjo, kad tarnaitė esanti jos vyro meilužė. Šeimyninis gyvenimas buvo įstumtas į nepakenčiamą ginčų bei kivirčų ermyderį. Ištisosomis savaitėmis kompozitorius buvo tyliau ir bejėgiu liudininku pašėlusios žmonos atakų prieš nelaimingą merginą, žinodamas, kad ir betkoks smulkutis įsikišimas į šeimyninę audrą tik dar daugiau sutvirtintų atakuotojos beprotiškus įsitikinimus ir tuo labiau ją siutintų iki kraštutinumų.

Pagaliau pikčiurnos žmonos pastangos sugauti vyrą ir jo "meilužę" in frangrante delicto pasiekė absurdiškumo zenitą, kai ji vieną dieną paruošė "masakarą" — persirengė vyro drabužiais ir pasislėpė prie vilos tamsiame užkampy, tikėdama prisivilioti įtariamą Doria "meilės pasimatymui".

Pasipiktinęs dėl tos komedijos, Puccini žmonai nieko nesakė, tik susipokavo savo klumšelius ir išvyko į Romą.

Tragiškas pavydo epilogas

Tačiau tai šeimyninę tragediją dar labiau pablogino, nes dabar Elvira vyro išvykimo priežastį primetė Doria'į, kurią net viešai sumiekino ir apšmeižė. Dar blogiau, merginos giminė patyrusi tai, jos išsižadėjo, dar labiau ją pažemindami miestie gyventojų akyse. Todėl nelaimingoji šantažo auka, dar kelias savaites pasikankinusi dvasinėje desperacijoje, išgėrė nuodų ir tuo užbaigė savo miserijas... tragiško epilogo sąskaiton...

Tragiška mergaitės mirtis viešąją opiniją staiga nukreipė prieš Elvirą Puccini, o tuo pačiu ir prieš patį kompozitorių. Doria brolis net grąšino jį užmušti.

Mergaitės artimi giminės, dabar jau tikėdami, kad ji tikrai nekaltą toje painiovoje, pareikalavo mediciniško lavono patikrinimo — ir nusizudėle buvo pripažinta pilnoje mergaitės nekaltybėje. Dėl to iškelta Elvirai Puccini teisme byla, už viešą giminės garbės apiplėšimą ir Doria savižudybę ir pavydo pasėkoje nuteista kalėjimu. Tačiau kompozitorius Puccini pasirūpino tą teismo nuosprendį panaikinti, sumokėdamas Doria giminėms didoką piniginę kompensaciją.

Kalbamas kompozitoriaus poelgis iššaukė jo draugų sarkastiškas pastabas. Žmogus, jų manymu, kuris pasiryžo mokėti brangią kainą, kad būtų atitolintas nuo pirmos galimybės įsigyti taiką, ramybę ir laimę, greičiausiai buvo praradęs sveiko proto nuovoką?..

Ir muzikiniai kompozitoriaus bendrai taip pat nepalankiai komentavo, kad jo savarankiškas grįžimas pas moterį, kuri nuolat įvarinėjo pavydo pleišta į jo kūrybines pastangas bei emocijas, buvusi tikra beprotybė. Bet pats kompozitorius ne-

kreipė dėmesio į tuos draugiškus komentarus ir po metų skrybų jis vėl grįžo prie šeimos į Torre del Lago vilą užbaigti "Auksinių Vakarų Merginą". Čia jis vėliau parašė "La Randina" ir dar tris kitas operas. Tačiau dabar nė viena iš jų neprilygo "Madame Butterfly" garšui bei populiarumui.

Puccini triumfas Amerikoje

1910 m. gruodžio mėn. Puccini atvyko į Ameriką, į operos "Auksinių Vakarų Merginą" premjerą, kuri iš vietos muzikinių sferų susilaukė didžiulių pagyrų ir ypatingai iškilmingai bei triukšmingai sutikta New Yorko teatre.

Njujorkiečiai tiesiog pablūdo, norėdami pamatyti garsųjį kompozitorių ir jo sukurtą operą. Metropolitan operos direktoriai, norėdami apsisaugoti nuo spekuliantų kėslų į pirmojo spektaklio bilietus, įsakė bilietų pirkėjams, perkant bilietus, juos pasirašyti ir po to, įeinant į operos rūmus vėl juos pasirašyti. Tokios ekstravagantiškos saugumo priemonės prieš spekuliaciją buvo panaudotos pirmą kartą.

Tačiau ir kalbamoji opera kitur susilaukė ir nepalankių atsiliepimų bei kritikų, reiškiant, kad nė viena Puccini vėlyvesnė kūryba negalėjusi prilygti geniališka muzikai, kurią jis sukompanavo prieš liūdną Doria tragedijos epilogą.

Gerklės vėžys atakuoja

66-ųjų metų amžiaus kompozitorių, bekuriantį paskutinę "Turandot" operą, užpuolė gerklės vėžys.

— Aš jau absoliučiai nebeturė aistros jai užbaigti. Visa muzika, pradedant manąja, teikia man šlykštų pasibaurėjimą — tai yra nedėkingas menas šiame proziškame amžiuje — išsireiškė kartą Puccini, skausmingų ligos priepuolių užklyptas. Tačiau jis su didžiu ryžtu vistiek stengėsi tą operą užbaigti.

1924 metų pabaigoje Puccini išvyko į Briuselį gerklės operacijai, su savim pasiimdamas ir neužbaigtą operos kūrinių. Operacija sėkmingai pavyko, bet jo širdis sušlubavo ir jis lapkričio mėn. 29 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu nuo širdies smūgio.

Greta kompozitoriaus mirties patalo rasta beveik užbaigta "Turandot", kurią galutinai užbaigė F. Alfand ir kuri po 17 mėnesių buvo pastatyta La Scala operos rūmuose, diriguojant garsiam Arturo Toscanini.

Kai kurie muzikos kritikai bandė "Turandot" paskelbti geriausiu Puccini kūriniu. Tačiau daugumos kitų opinija tam paprieštaravo ir "Madame Butterfly", kuri, kaip du vandens lašai, panaši į kompozitoriaus asmenišką tragediją ir iki šiol yra nemirtingasis jo garbės, garso bei tragedijos liudininkas.

Degulių Paulius

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.